

«Қазақстан инжиниринг» ұлттық компаниясы» АҚ

**2022 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жылға,
ХҚЕС сәйкес дайындалған жеке қаржы есептілігі**

Астана 2023

МАЗМҰНЫ

Тәуелсіз аудиторлар есебі

Жеке қаржылық есептілік

Кірістер мен шығыстар және өзге де жиынтық табыс жөніндегі жеке есеп	1
Қаржылық жағдай жөніндегі жеке есеп	2
Ақша қаражатының қозғалысы жөніндегі жеке есеп	3
Капиталдағы өзгерістер жөніндегі жеке есеп	4

Жеке қаржылық есептілікке ескертпелер мен есеп саясатының негізгі ережелері

1. Жалпы ақпарат	5
2. Қаржылық есептілігін дайындау негіздері	5
3. Табыстар	7
4. Өткізудің өзіндік құны	7
5. Жалпы өкімшілік шығындар	7
6. Құнсызданудан болған залалдарды қалпына келтіру (залал), таза	7
7. Өзге операциялық табыстар, таза	7
8. Қаржылық кірістер, таза	8
9. Табыс салығы	8
10. Еншілес, бірлескен және қауымдасқан кәсіпорындарға инвестициялар	9
11. Берілген қарыздар	10
12. Берілген аванстар және өзге активтер	10
13. Сауда және өзге дебиторлық берешек	11
14. Ақша қаражаты және олардың эквиваленттері	11
15. Сатуға арналған активтер	11
16. Капитал	12
17. Қарыздар	12
18. Сауда және өзге кредиторлық берешек	13
19. Бағалау міндеттемелері	13
20. Алынған аванстар	13
21. Операциялық қызметтен түскен ақшалай қаражаттардың таза түсімімен (шығысымен) салық салынғанға дейінгі шығынды салыстырып тексеру	13
22. Қаржылық тәуекелдерді басқарудың мақсаттары мен саясаты	14
23. Шартты және өлеуетті міндеттемелер	17
24. Байланысты тараптармен жасалған операциялар	18
25. Есеп саясатының негізгі ережелері	19
26. Есептік кезеңнен кейінгі оқиғалар	24

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЛАР ЕСЕБІ

«Қазақстан инжиниринг» ұлттық компаниясы» АҚ акционеріне

Пікір

Біз «Қазақстан инжиниринг» ұлттық компаниясы» АҚ (бұдан әрі – «Компания»), осы құжатқа біріктірілген 2022 жылдың 31 желтоқсанындағы қаржылық жағдайы бойынша жеке есептен, кірістер мен шығыстар және өзге де жиынтық залал бойынша жеке есептен, ақша қаражатының қозғалысы бойынша жеке есептен, аталған күнге аяқталған жылдағы жеке капиталдағы өзгерістер бойынша жеке есептен, сондай – ақ, қаржылық есептіліктің ескертпелері мен жеке есеп саясатының қысқаша сипаттауынан тұратын қаржылық есептілікке аудит жүргіздік.

Біздің пікірімізше, табысталған жеке қаржылық есептілік 2022 жылдың 31 желтоқсанындағы Компанияның қаржылық жағдайын, сондай – ақ, шаруашылық қызметінің нәтижелерін және аталған күнге аяқталған жылдағы ақша қаражатының қозғалысын Халықаралық Қаржылық Есептілік Стандарттар (бұдан әрі – «ХҚЕС») талаптарына сәйкес барлық елеулі аспектілері бойынша шынайы қамтып көрсетеді.

Пікір білдіруге негіз

Біз Халықаралық Аудит Стандарттарына (бұдан әрі – «ХАС») сәйкес аудит жүргіздік. Біздің жауапкершілігіміз осы стандарттарға сәйкес есебіміздің «Қаржылық есептілік бойынша аудит жүргізудегі аудитордың жауапкершілігі» тарауында баяндалған. Біз Бухгалтерлерге арналған халықаралық әдеп стандарттары Кеңесінің кәсіби бухгалтерлердің әдеп Кодексіне (бұдан әрі – «БХӘСК Кодексі») және Қазақстан Республикасындағы қаржылық есептілік бойынша біздің аудитке қойылатын әдептік талаптарға сәйкес Компанияға қатысты тәуелсіз болып табыламыз және осы аталған талаптарға және БХӘСК Кодексіне сәйкес басқа да әдептік міндеттемелерді орындадық. Біз пікіріміздің негізі бола алатын жұмыс барысында алынған аудиторлық дәлелдердің толық және дұрыс екендігіне кәміл сенімдіміз.

Маңызды ақпарат

Біздің пікірімізде ескерту жасамай, біз келесілерге назар аударамыз:

Қызметтің үздіксіздігі

Жеке қаржылық есептіліктің 2(ә) ескертінде көрсетілгендей, 2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша компанияның жинақталған шығыны 1,832,794 мың теңгені құрады және оның ағымдағы міндеттемелері ағымдағы активтерден 12,714,495 мың теңгеге асып түсті. Бұл шарттар компанияның үздіксіз қызметті жалғастыру қабілетіне айтарлықтай күмән тудыруы мүмкін айтарлықтай белгісіздіктің болуын көрсетеді. Біздің пікірімізде осы мәселеге қатысты ескертпелер жоқ.

Шоғырландырылған есептеме жеке шығарылған

Пікірімізді ескертпесіз білдіре отырып, Компания иегер компания және ХҚЕС сәйкес дайындалған Компанияның шоғырландырылған қаржылық есептілігі жеке шығарылғаны жайлы баяндалған Жеке қаржылық есептіліктің 2(а) ескертпесіне назар аударуыңызды сұраймыз. Біз Компанияның 2022 жылдың 31 желтоқсаны бойынша аталған шоғырландырылған қаржылық есептілікке аудит жүргіздік және 2023 жылдың 15 маусымындағы аудиторлық есебімізде ол туралы түрлендірілмеген пікір білдірдік.

Қаржылық есептілігіне қатысты басшылықтың және корпоративтік басқаруға жауапты тұлғалардың жауапкершілігі

Компания Басшылығы ХҚЕС сәйкес осы қаржылық есептілікті дайындау және шынайы табыстау, сондай – ақ, Компанияның пікірінше ықылассыз әрекеттер немесе қателерден болатын елеулі бұрмалауы жоқ қаржылық есептілікті дайындау үшін қажетті ішкі бақылау жүйесін қамтамасыз етуіне жауапты.

Қаржылық есептілікті дайындау кезінде Басшылық Компанияның үздіксіз негізде өз қызметін жалғастыру қабілетін бағалау үшін, үздіксіз қызметке қатысты мәліметтерді тиісті жағдайларда жария ету үшін және Басшылық Компанияны жоюды, қызметін тоқтатуды көздеу жағдайларын немесе қызметті жою мен тоқтатудан басқа баламаның жоқтығының болмағандығын есепке алмағанда, қызметтің үздіксіздігі туралы жорамалдың негізінде есептілікті дайындау үшін жауапты болып табылады.

Компания Басшылығы қаржылық есептілікті дайындау процесін бақылау үшін жауапты болып табылады.

Қаржылық есептілігіне қатысты аудитордың жауапкершілігі

Біздің аудитіміздің мақсаты қаржылық есептілікте ықылассыз әрекеттер немесе қателер нәтижесінде пайда болатын жалпылай маңызды бұрмалаулардың жоқ екендігі туралы толықтай сенімділікке ие болу және пікірімізді білдіретін тәуелсіз аудиторлар есебін шығару. Жеткілікті сенімділік сенімділіктің жоғарғы деңгейі болып табылады, алайда, ХАС сәйкес жүргізілген аудит маңызды бұрмалауларды, егер бар болса, әрқашан анықтай алатындығына кепілдік бере алмайды. Бұрмалаулар ықылассыз әрекеттер немесе қателер салдарынан орын алуы мүмкін, және, егер басқалардан жеке немесе бірге қаржылық есептілікті пайдаланушылардың осы қаржылық есептілік негізінде қабылданатын экономикалық шешімдеріне ықпал ете алса, олар маңызды деп қаралады.

Біздің аудитте ХАС сәйкес кәсіби пайымдаманы қолданамыз және аудитті жоспарлау мен жүргізу барысында кәсіби күмәншілдік қағидасын басшылыққа аламыз. Сонымен қатар:

- ықылассыз әрекеттер немесе қателер салдарынан болған қаржылық есептіліктің маңызды бұрмалау қауіптерін анықтаймыз және бағалаймыз, осы тәуекелдерді табу үшін аудиторлық тәсілдерді жасаймыз және қолданамыз, және өз пікірімізді білдіру үшін толық және тиісті аудиторлық дәлелдерді аламыз. Ықылассыз әрекеттер салдарынан пайда болатын маңызды бұрмалауларды таппау қауіп қателер салдарынан пайда болатын маңызды бұрмалауларды таппау қауіпінен жоғарырақ, өйткені ықылассыз әрекеттерге келісім, алдау, әдейі қалдырып кету, ақпаратты бұрмалап беру немесе ішкі бақылау жүйесін айналып өту әрекеттері жатады.
- Аудит процесінде қолдану үшін қалыптасқан жағдайда пайдалана алатын аудиторлық тәсілдерді жасау мақсатында, бірақ Компанияның ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікір білдіру мақсатында емес, ішкі бақылау жүйесін зерттейміз.
- Қолданыстағы есеп саясатының дұрыстығын және бухгалтерлік бағалардың негізділігін, басшылық дайындаған ақпараттың тиісті түрде ашылуын зерттейміз.
- Басшылықтың қызмет үздіксіздігі қағидасын қолдану заңдылығы туралы және Компанияның үздіксіз негізде өз қызметін жалғастыру қабілетіне күмән келтіруі мүмкін жағдайларға байланысты елеулі белгісіздікті анықтайтын аудиторлық дәлелдер негізінде қорытынды жасаймыз. Елеулі белгісіздіктің бар екендігіне көз жеткізген жағдайларда біз аудиторлық есебімізде қаржылық есептілікке жасалатын ескертпелерге назар аударуымыз қажет немесе тиісті деңгейде ақпаратты ашпау жағдайында пікірімізді өзгертуіміз қажет. Біздің тұжырымымыз есебіміздің дайындалу күніне алынған аудиторлық дәлелдерге негізделеді. Алайда, келешектегі оқиғалар немесе шарттар Компанияның үздіксіз негізде өз қызметін жалғастыра алу қабілетіне әсер етуі мүмкін.
- Қаржылық есептіліктің жалпы құрамын, құрылымын және мазмұнын, сонымен қатар, ақпараттың ашылуын, осыған негізделген операциялар мен оқиғалардың дұрыстығын қамтамасыз етілуін бағалаймыз.

Қаржылық есептілігіне қатысты аудитордың жауапкершілігі, жалғасы

Біз Компанияны басқаратын тұлғаларға жоспарланған аудит көлемі мен мерзімдері туралы, сондай – ақ, аудит барысында көзге түскен маңызды аудиторлық ескертүүлەر, ішкі бақылау жүйесінің елеулі кемшіліктері туралы хабар береміз.

Бекітемін

Серик Кожикенов

Жоба жетекшісі

Аудитор, біліктілік куәлігі № 0000587, Қазақстан Республикасының Қаржы Министрлігімен 2019 жылдың 24 желтоқсанда берілген

Атқарушы директор

«Moore Kazakhstan» ЖШС

2023 жылғы 15 маусым

Қазақстан Республикасының Қаржы Министрлігімен 2022 жылдың 16 мауысымда берілген аудиторлық қызметпен айналысу құқығын беретін № 22011362 мемлекеттік лицензия

Нурман Жиенбай

Аудит бойынша менеджері

TRANSLATED

«Қазақстан инжиниринг» ұлттық компаниясы» АҚ
Кірістер мен шығыстар және өзге де жиынтық табыс жөніндегі жеке есеп
2022 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жылға

мың теңге	Ескертпе	2022	2021
Табыстар	3	6,003,525	49,707,813
Өткізудің өзіндік құны	4	(5,853,420)	(48,020,398)
Жалпы табыс		150,105	1,687,415
Өткізілім бойынша шығыстар		(194,386)	(133,447)
Жалпы өкімшілік шығындар	5	(1,729,338)	(1,625,240)
Құнсыздандудан болған залалдарды қалпына келтіру (залал), таза	6	78,476	(2,047,365)
Өзге операциялық табыс, таза	7	3,743,346	1,198,995
Операциялық табыс (шығын)		2,048,203	(919,642)
Дивидендтер бойынша кірістер		1,526,956	2,863,939
Қаржылық кірістер, таза	8	1,737,594	1,927,999
Бағамдық айырмадан түскен (шығын) кіріс		(25,524)	37,520
Салық салынғанға дейінгі табыс		5,287,229	3,909,816
Табыс салығы бойынша (шығын) үнем	9(a)	(193,382)	255,811
Жыл ішіндегі таза табыс		5,093,847	4,165,627
Жыл ішіндегі өзге жиынтық кірістің жиыны		—	—
Жыл ішіндегі жиынтық кірістің жиыны		5,093,847	4,165,627

Осы жеке қаржылық есептілікті Компанияның басшылығы 2023 жылдың 15 маусымында бекітіп, оның атынан қол қойған:

Теміржан Абдрахманов
Басқарма
Төрағасы

Гарып Исमतов
Басқарма Төрағасының
экономика және қаржы бойынша
орынбасары

Гульвира Икматова
Бас бухгалтер

TRANSLATED

«Қазақстан инжиниринг» ұлттық компаниясы» АҚ
 Қаржылық жағдай жөніндегі жеке есеп
 2022 жылдың 31 желтоқсанына

мың теңге	Ескертпе	2022	2021
АКТИВТЕР			
Айналымнан тыс активтер			
Негізгі құралдар		216,328	203,246
Материалдық емес активтер		64,940	88,827
Еншілес, бірлескен және қауымдасқан кәсіпорындарға инвестициялар	10	61,907,452	57,988,188
Кейінге қалдырылған салықтық активтері	9(ә)	2,447,381	2,310,295
Берілген қарыздар	11	7,251,923	12,800,658
Өзге ұзақ мерзімді активтер		444,966	379,966
		72,332,990	73,771,180
Ағымдағы активтер			
Тауарлы – материалдық қорлар		1,261,424	1,242,521
Табыс салығы бойынша алдын ала төлем		605,425	529,076
Берілген аванстар және өзге активтер	12	10,817,605	4,813,042
Сауда және өзге дебиторлық берешек	13	355,583	3,598,027
Берілген қарыздар	11	1,571,312	–
Ақша қаражаты және олардың эквиваленттері	14	16,321,571	18,691,442
		30,932,920	28,874,108
Сатуға арналған активтер	15	112,170	132,625
		103,378,080	102,777,913
КАПИТАЛ ЖӘНЕ МІНДЕТТЕМЕЛЕР			
Капитал және резервтер			
Акционерлік капитал	16(a)	58,323,806	58,323,806
Қосымша төленген капитал		412,406	412,406
Өтелмеген залал		(1,832,794)	(6,926,641)
		56,903,418	51,809,571
Ұзақ мерзімді міндеттемелер			
Қарыздар	17	2,827,247	4,048,878
		2,827,247	4,048,878
Ағымдағы міндеттемелер			
Қарыздар	17	20,278,204	21,213,309
Кейінге қалдырылған кіріс - мемлекеттік субсидия	17	192,344	425,642
Сауда және өзге кредиторлық берешек	18	5,282,393	8,645,950
Бағалау міндеттемелері	19	3,015,609	4,962,620
Алынған аванстар	20	14,878,865	11,671,943
		43,647,415	46,919,464
		46,474,662	50,968,342
КАПИТАЛ ЖӘНЕ МІНДЕТТЕМЕЛЕР ЖИЫНЫ			
		103,378,080	102,777,913

мың теңге	Ескертпе	2022	2021
ОПЕРАЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТ			
Ақша қаражатының сатып алушылардан түсімі		17,470,142	30,250,654
Ақша қаражатының қызметкерлерге төлемі		(770,447)	(704,930)
Басқа салықтар мен өлеуметтік төлемдер		(2,885,424)	(4,213,064)
Ақша қаражатының жеткізушілерге төлемі		(16,108,216)	(27,595,636)
Операциялық қызмет бойынша ақша қаражатының табыс салығын төлеу алдындағы түсімі	21	(2,293,945)	(2,262,976)
Алынған пайыздар		1,795,628	1,522,195
Төленген пайыздар	17	(768,924)	(1,060,985)
Табыс салығы төленген		(30,373)	(71,039)
Операциялық қызмет бойынша пайдаланылған таза ақша қаражаты		(1,297,614)	(1,872,805)
ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТ			
Негізгі құрал – жабдықтарды сатып алу		(50,775)	(30,371)
Материалдық емес активтерді сатып алу		–	(35,000)
Еншілес және қауымдасқан кәсіпорындардың капиталын толықтыру		(65,000)	–
Еншілес және қауымдасқан кәсіпорындардағы қатысу үлестерін сатудан түсетін түсімдер		403,882	1,401,735
Қарыздар беру	11	(234,469)	(414,069)
Берілген қарыздарды өтеу	11	1,798,325	510,758
Алынған дивидендтер		563,163	2,017,099
Инвестициялық қызмет бойынша түскен таза ақша қаражаты		2,415,126	3,450,152
ҚАРЖЫЛЫҚ ҚЫЗМЕТ			
Қарыздар бойынша түсімдер	17	104,900	–
Қарыздарды өтеу	17	(3,587,605)	(2,139,643)
Дивидендтерді төлеу	16(ө)	–	(324,734)
Қаржылық қызмет бойынша пайдаланылған таза ақша қаражаты		(3,482,705)	(2,464,377)
Ақша қаражатының таза азаюы		(2,365,193)	(887,030)
Ақша қаражаты және олардың баламаларына валюта бағамдарының өзгеруінің ықпалы		(4,678)	(22,393)
Жыл басындағы ақша қаражаты және олардың эквиваленттері		18,691,442	19,600,865
Жыл соңындағы ақша қаражаты және олардың эквиваленттері	14	16,321,571	18,691,442

Тура және жанама әдіс бойынша жиналған операциялық қызмет бойынша ақша қаражатының ағымын салыстыру мен ақшасыз операциялар 21 ескертпеде көрсетілген.

«Қазақстан инжиниринг» ұлттық компаниясы» АҚ
Капиталдағы өзгерістер жөніндегі жеке есеп
2022 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жылға

мың теңге	Ескертпе	Акционерлік капитал	Қосымша төленген капитал	Өтелмеген залал	Барлығы
2021 жылдың 1 қаңтарына		57,118,832	412,406	(10,767,534)	46,763,704
Жыл ішіндегі жиынтық кіріс		–	–	4,165,627	4,165,627
Акциялар шығару	16(а)	1,204,974	–	–	1,204,974
Жарияланған дивидендтер	16(ө)	–	–	(324,734)	(324,734)
2021 жылдың 31 желтоқсанына		58,323,806	412,406	(6,926,641)	51,809,571
Жыл ішіндегі жиынтық кіріс		–	–	5,093,847	5,093,847
2022 жылдың 31 желтоқсанына		58,323,806	412,406	(1,832,794)	56,903,418

1. Жалпы ақпарат

(а) Мекеме және қызмет

«Қазақстан инжиниринг» ұлттық компаниясы» АҚ (бұдан әрі – «Компания») – Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2003 жылғы наурыздағы қаулысымен құрылған акционерлік қоғам. Компанияның негізгі кеңсесі келесі мекен – жай бойынша тіркелген және орналасқан: Қазақстан Республикасы, Нұр – Сұлтан қаласы, Керей – Жәнібек хандар, 12А.

Қазақстан Республикасының Үкіметі атынан Қазақстан Республикасының Индустрия және инфрақұрылымдық даму министрлігі Компанияның жалғыз акционері және соңғы бақылаушы тарапы болып табылады.

Компанияның негізгі қызметі қорғаныс және азаматтық өнеркәсіп Машина жасау ұйымдарын басқару болып табылады.

2022 жылдың 31 желтоқсанында Компанияда 71 адам (2021: 75 адам) қызмет атқарған.

(ә) Қазақстанда шаруашылық қызмет атқару шарттары

Компанияның қызметі негізінде Қазақстанда шоғырланған. Демек, Компания Қазақстанда бизнес жүргізуге тән экономикалық, саяси және әлеуметтік тәуекелдер тәрізді елдік тәуекелге бейім. Аталған тәуекелдерге үкіметтің саясатынан, экономикалық жағдайлардан, салық пен реттеуге қатысты енгізулер немесе өзгерістерден, валюталық бағамның ауытқуынан және келісім – шарттық құқықтарды орындауды қамтамасыз етуден туындайтын мәселелер жатады.

Осында қоса тіркелген қаржылық есептілік Қазақстандағы Компанияның қызметіне және қаржылық жағдайына экономикалық шарттардың әсер етуін басшылықтың зерттеуін қамтып көрсетеді. Келешектегі экономикалық шарттар басшылық зерттеуінен өзгеше болуы мүмкін.

2. Қаржылық есептілігін дайындау негіздері

(а) ХҚЕС сәйкестік жайлы мәлімдеме

Осы жеке қаржылық есептілік Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары (бұдан әрі – «ХҚЕС») жөніндегі Кеңес шығарған халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (бұдан әрі – «ХҚЕС») және халықаралық қаржылық есептілік стандарттарын түсіндіру жөніндегі Комитеттің (бұдан әрі – «ХҚЕСТК») түсіндірмелеріне сәйкес дайындалған.

10 – ескертпеде көрсетілгендей, компанияның еншілес кәсіпорындарға инвестициялары бар. Компанияның және оның еншілес кәсіпорындарының ҚХЕС сәйкес дайындалған шоғырландырылған қаржылық есептілігі жеке шығарылды және Компанияның сайтында қолжетімді.

(ә) Үздіксіздік қағидасы

Осы қаржылық есептілік топ өз қызметін үздіксіздік негізінде жалғастыратыны туралы болжамның негізінде дайындалды.

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның жинақталған шығыны 1,832,794 мың теңгені құрады және оның ағымдағы міндеттемелері ағымдағы активтерден 12,714,495 мың теңгеге асып түсті. Көрсетілген күнге Компанияның ағымдағы міндеттемелері «Қазақстан Халық Банкі» АҚ (бұдан әрі – «Қазақстан Халық Банкі») және «Самұрық-Қазына» ұлттық әл – ауқат қоры» АҚ (бұдан әрі – «Самұрық-Қазына») алдында тиісінше 19,405,050 мың теңге және 4,489,526 мың теңге сомаға қарыздар бойынша күтілетін төлемдерді қамтиды.

Компания жеке қаржылық есептілікті бекіту күніне дейін еншілес және өзге де кәсіпорындардың акцияларын сатудан түскен түсім және «Еуразиялық банк» АҚ-нан жаңа қарыз алу есебінен 8,324,039 мың теңге мөлшерінде берешекті өтеді. Сондай-ақ, 2023 жылғы маусым айында өтеу мерзімін 2024 жылғы 1 ақпанға дейін сақтай отырып, Қазақстан Халық Банкі мен Самұрық-Қазына алдындағы қарыздарды қайта құрылымдауды жүргізу жоспарлануда.

Басшылық Компанияның қаржылық жағдайын, алынған қарыздар мен берешекті өтеу мерзімдерін ұзартуға қатысты қарыз берушілермен келіссөз жүргізудің алдын ала нәтижелерін бағалап, Компанияның қаражатқа деген қажеттілігін қанағаттандыру үшін жеткілікті қаржы бар екендігіне сенімді. Басшылық осы қаржылық есепті дайындау барысында үздіксіз қызмет қағидасын пайдалануды жалғастырады.

(б) Өлшеу негіздері

Осы жеке қаржылық есептілік тарихи құн арқылы есеп қағидасына сәйкес дайындалған.

2. Қаржылық есептілігін дайындау негіздері, жалғасы

(в) Қолданыстағы валюта мен ұсыну валютасы

Қазақстанның ұлттық валютасы – қазақстандық теңге (бұдан әрі – «теңге»), ол Компанияның қолданыстағы валютасы, сонымен қатар осы қаржылық есептілікті ұсыну валютасы болып табылады. Теңгемен берілген барлық қаржылық ақпарат мыңға (бұдан әрі – «мың теңге») дейін ықшамдалған.

(г) Жаңа стандарттар мен түсіндірмелерді қабылдау

Осы жеке қаржылық есептілікті дайындау кезінде Компания 2022 жылғы 1 қаңтардан бастап күшіне енген мынадай стандарттар мен түзетулерді қолданды:

- Қаржылық есептілікті дайындаудың тұжырымдамалық негізі (ҚЕХС 3-ке түзетулер);
- 2021 жылғы 30 маусымнан кейін COVID-19-ға байланысты жалдау бойынша жеңілдіктер (БЕХС 16-ға түзету);
- Негізгі құралдар: мақсаты бойынша пайдалануға дейінгі кіріс (БЕХС-қа түзетулер 16);
- Ауыр шарттар - шартты орындау құны (БЕХС-қа түзетулер 37);
- ҚЕХС – ты жыл сайынғы жетілдіру, 2018-2020 жылдар.

Жоғарыда аталған стандарттар мен түзетулер Компанияның қаржылық есептілігіне айтарлықтай әсер еткен жоқ.

(ғ) Өлі қолданысқа қабылданбаған жаңа стандарттар мен түсіндірмелер

Осы жеке қаржылық есептілікті даярлау кезінде Компания жаңадан жарияланған, бірақ күшіне енбеген стандарттарды, түсіндірмелерді немесе түзетулерді алдын – ала қолданбады. Бұл стандарттар мен түсіндірмелер Компанияның қаржылық есептілігіне әсер тигізбейтіндігі болжанған.

(д) Есептік бағалау мен жорамалды қолдану

Осы ХҚЕС сәйкес жасалған қаржылық есептілікті дайындау барысында Компания басшылығы активтер мен міндеттемелерді қамтып көрсету және шартты активтер мен міндеттемелер жайлы ақпаратты ашып көрсету мәселелеріне байланысы бар кәсіби пікірді, жорамалды және есептік бағалауды пайдаланған. Нақты нәтижелер осы бағалаудан өзгеше болуы ықтимал.

Жорамалдар мен оның негізінде жасалған есептік бағалаулар әрдайым оларды өзгерту қажеттілігін тексеру үшін талдауға түседі. Есептік бағалаудағы өзгерістер осы бағалау қайта қаралған уақыттағы есеп кезеңінде және осы өзгерістер әсер ететін барлық келесі кезеңдерде танылады.

Төмендегі ескертпелерде, атап айтқанда, белгісіздік бағалауын қажет ететін негізгі салалар, есеп саясаты ережелерін қолдану барысында туындаған және қаржылық есептілікте қамтып көрсетілген сомаларға едәуір ықпал тигізген аса маңызды пікірлер жайлы ақпарат берілген.

- Ескертпе 3 – Табыстар. Басшылық шарт бойынша келісімшарттар мен активтердің аяқталу дәрежесін бағалауды жасады;
- Ескертпе 9 – Табыс салығы. Басшылық салық органдары тексере алатын салық міндеттемелерінің толықтығын және уақыт айырмашылықтарының іске асырылу уақытын бағалауды жасады;
- Ескертпе 10 – Еншілес, бірлескен және қауымдасқан кәсіпорындарға инвестициялар. Басшылық инвестициялардың өтелетін құнына қатысты баға берді;
- Ескертпе 11 – Берілген қарыздар. Басшылық қарыздар бойынша нарықтық мөлшерлемелер негізінде күтілетін кредиттік шығындар мен қарыздардың әділ құнына қатысты баға берді;
- Ескертпе 12 – Берілген аванстар және өзге де ағымдағы активтер. Басшылық күмәнді берешекке қатысты баға берді;
- Ескертпе 13 – Сауда және өзге де дебиторлық берешек. Басшылық күтілетін несиелік шығындарға баға берді;
- Ескертпе 19 – Кепілдік міндеттемелері. Бағалау өткен оқиғалардан туындайтын міндеттемелердің толықтығына қатысты жасалды, оларды реттеу ұйымнан экономикалық пайдаларды қамтитын ресурстардың шығуына алып келеді деп күтілуде;
- Ескертпе 22 – Қаржылық тәуекелдерді басқарудың мақсаттары мен саясаты. Әділ құнды талдау болашақ ақша ағындарын және дисконттау мөлшерлемелерін бағалауға негізделген;
- Ескертпе 23 – Шартты және әлеуетті міндеттемелер. Бұл ашу менеджменттен міндеттемелерді бағалауды және болашақта ақша қаражатының кету ықтималдығын анықтауды талап етеді.

3. Табыстар

Бап тіркелген бағалары бар мемлекеттік тапсырыс шарттары бойынша қосарланған мақсаттағы өнімді өткізуден түскен табыстарды қамтиды. Сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша түсім туралы егжей – тегжейлі ақпарат келесідей болды:

мың теңге

Уақыт бойынша орындау міндеті

Тауарлар мен қызметтерді сату (уақыт кезеңі ішінде беріледі)

	2022	2021
	6,003,525	49,707,813
	6,003,525	49,707,813
Шарттар бойынша активтер мен міндеттемелердің қалдықтары		
Шарт бойынша міндеттемелер	12,841,738	8,951,068

Шарттар бойынша активтер мен міндеттемелердің қалдықтары

Шарт бойынша міндеттемелер

2021 жылы шарт бойынша активтер тапсырыс берушілермен тиісті шарттар бойынша алынған аванстарға қарсы есепке алынды.

4. Өткізудің өзіндік құны

мың теңге

Қорлар

Мердігерлік ұйымдардың өндірістік жұмыстары мен қызметтері

	2022	2021
	3,636,680	39,310,300
	2,216,740	8,710,098
	5,853,420	48,020,398

5. Жалпы өкімшілік шығындар

мың теңге

Жалақы және байланысты салықтар

Мердігерлік ұйымдардың қызметтері

Басқа салықтар

Тозу және амортизация

Іссапар және өкілдік шығыстар

Өзге

	2022	2021
	1,148,805	1,043,672
	297,624	364,793
	129,514	87,109
	54,213	59,355
	30,507	22,721
	68,675	47,590
	1,729,338	1,625,240

6. Құнсызданудан болған залалдарды қалпына келтіру (залал), таза

Бап мынадай баптар бойынша құнсызданудан болған залалдарды қалпына келтіруді (залалдарды) қамтиды:

мың теңге

Еншілес және қауымдасқан кәсіпорындарға инвестициялар

Берілген қарыздар мен алынуға тиіс дивидендтер

Берілген аванстар және өзге активтер

Сауда және өзге дебиторлық берешек

	2022	2021
	–	(670,582)
	(407,860)	(929,102)
	29,310	537
	457,026	(448,218)
	78,476	(2,047,365)

7. Өзге операциялық табыстар, таза

Бап мынадай операциялар бойынша кірістерді (залалдарды) қамтиды:

мың теңге

Шарттық өсімпұлдар бойынша бұрын жасалған резервтерді қалпына келтіру

Ұзақ мерзімді активтердің шығуы, таза

Өзге, таза

	2022	2021
	1,141,776	955,699
	2,385,520	339,826
	216,050	(96,530)
	3,743,346	1,198,995

7. Өзге операциялық табыстар, таза, жалғасы

Шарттық өсімпұлдар бойынша бұрын жасалған резервтерді қалпына келтіруі (есептеу) мынадай баптарды қамтиды:

- 1,141,776 мың теңге сомасына мемлекеттік тапсырыс шарттары бойынша үнемдеуді қайтаруды реттеу бойынша бұрын құрылған резервті қалпына келтіру (2021: 304,120 мың теңге сомасына есептеу);
- 2021 жылы 532,796 мың теңге сомасына мерзімі өткен қарыз бойынша тұрақсыздық айыбы бойынша резервті қалпына келтіру;
- 2021 жылы 118,783 мың теңге сомасына қосымша салық төлемдері бойынша резервті қалпына келтіру;

Ұзақ мерзімді активтердің шығуынан түскен табыс негізінен «ЗИКСТО» АҚ-дағы акциялар пакетін сатудан түскен 2,385,599 сомасына кірісті қамтиды (2021: «Мұнаймаш» АҚ-дағы акциялар пакетін сатудан түскен кіріс 339,841 мың теңге сомасына).

8. Қаржылық кірістер, таза

мың теңге

Қаржылық кірістер

Берілген қарыздар бойынша сыйақылар жөніндегі кірістер

Берілген қарыздар бойынша дисконт амортизациясы

Алынған қарыздар бойынша дисконтты есептеу

Депозиттер бойынша сыйақылар

Мемлекеттік субсидия

Уақтылы төленбеген сомадан пайыздық кірістер

Әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтерінің құнын түзету

Қаржылық шығындар

Алынған қарыздар бойынша сыйақылар жөніндегі шығыстар

Алынған қарыздар бойынша дисконт амортизациясы

	2022	2021
Берілген қарыздар бойынша сыйақылар жөніндегі кірістер	433,905	520,631
Берілген қарыздар бойынша дисконт амортизациясы	1,471,687	478,046
Алынған қарыздар бойынша дисконтты есептеу	290,310	789,568
Депозиттер бойынша сыйақылар	1,553,095	1,783,445
Мемлекеттік субсидия	392,583	436,892
Уақтылы төленбеген сомадан пайыздық кірістер	298,759	—
Әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активтерінің құнын түзету	—	282,597
4,440,339	4,291,179	
Қаржылық шығындар		
Алынған қарыздар бойынша сыйақылар жөніндегі шығыстар	(1,645,211)	(1,907,292)
Алынған қарыздар бойынша дисконт амортизациясы	(1,057,534)	(455,888)
(2,702,745)	(2,363,180)	
1,737,594	1,927,999	

9. Табыс салығы**(а) Табыс салығы бойынша (шығын) үнем**

Табыс салығы бойынша үнем (шығындарға) келесі жатады:

мың теңге

Корпоративтік табыс салығы

Мерзімді айырманың пайда болуы мен қалпына келуі

Табыс салығы бойынша үнем

	2022	2021
Корпоративтік табыс салығы	(330,468)	(207,695)
Мерзімді айырманың пайда болуы мен қалпына келуі	137,086	463,506
(193,382)	255,811	

Салық заңнамасы бекіткен мөлшерлеме бойынша салық салуға дейінгі бухгалтерлік кіріске (залалға) қолданылатын табыс салығын және табыс салығының тиімді мөлшерлемесі бойынша табыс салығының шығындарын салыстыру төменде көрсетілген:

мың теңге

Салық салынғанға дейінгі табыс

Табыс салығының мөлшерлемесі

Қолданылатын мөлшерлеме бойынша есептелген табыс салығы

Салық салынбайтын кірістер (азайтылмайтын шығындар)

Бұрын танылмаған кейінге қалдырылған салық активтерін тану

Салық салынғанға дейінгі (шығын) табыс

Табыс салығының тиімді мөлшерлемесі

	2022	2021
Салық салынғанға дейінгі табыс	5,287,229	3,909,816
Табыс салығының мөлшерлемесі	20.0%	20.0%
Қолданылатын мөлшерлеме бойынша есептелген табыс салығы	(1,057,446)	(781,963)
Салық салынбайтын кірістер (азайтылмайтын шығындар)	545,494	(358,078)
Бұрын танылмаған кейінге қалдырылған салық активтерін тану	318,570	1,395,852
(193,382)	255,811	
Табыс салығының тиімді мөлшерлемесі	3.7%	-6.5%

9. Табыс салығы, жалғасы

Шегерілмейтін шығындар (салық салынбайтын кірістер) салық әсерінің мынадай баптарын қамтиды:

- 305,391 мың теңге сомасына дивидендтер бойынша кірістер (2021: 572,787 мың теңге);
- 519,546 мың теңге сомасына берілген қарыздардың құнсыздануына арналған резервтерді есептен шығарудан болған залалдар;
- 783,853 мың теңге сомасына дисконтты тану (2021: дисконтты қалпына келтіру 175,817 мың теңге);
- 24,204 мың теңге сомасына басқа да шегерілмейтін шығыстар (2021: 755,048 мың теңге).

(ә) Кейінге қалдырылған салық активтері

Қаржылық есептілікте көрсетілген кейінге қалдырылған салық активтерінің (міндеттемелерінің) сомалары:

мың теңге	2022	2021
Негізгі құралдар	(10,173)	(2,969)
Берілген қарыздар	1,218,857	1,167,316
Сауда және өзге дебиторлық берешек	27,509	118,915
Қарыздар	575,546	331,435
Бағалау міндеттемелері және төленетін салықтар	635,642	1,014,168
	2,447,381	2,628,865
Танылмаған кейінге қалдырылған салық активтері	–	(318,570)
	2,447,381	2,310,295

Қаржылық есептіліктегі кейінге қалдырылған салық активінің қозғалысы:

мың теңге	2022	2021
1 қаңтарға	2,310,295	1,846,789
Кірістерге жатқызылды	137,086	463,506
31 желтоқсанға	2,447,381	2,310,295

б) Бұрын танылмаған кейінге қалдырылған салық активтерін тану

2022 жылы компания 318,570 мың теңге сомасына Екінші деңгейдегі банктерден алынған қарыздардың пайызы бойынша бұрын танылмаған кейінге қалдырылған салық активтерін мойындады (2021: салық шығындары бойынша бұрын танылмаған кейінге қалдырылған салық активтері 1,395,852 мың теңге. Салық шығындары 10 жыл ескіру мерзімі шегінде болашақ салық салынатын табыстың есебіне есептелуі мүмкін).

10. Еншілес, бірлескен және қауымдасқан кәсіпорындарға инвестициялар

Компанияның 31 желтоқсанға Қазақстан Республикасының машина жасау саласының еншілес, бірлескен және қауымдасқан кәсіпорындарындағы мынадай қатысу үлестері болды:

	2022	2021
Еншілес кәсіпорындар		
«Семей инжиниринг» АҚ	100.0%	100.0%
«Тыныс» АҚ	99.2%	99.2%
«С. М. Киров атындағы зауыты» АҚ	98.9%	98.9%
«Петропавл ауыр машина жасау зауыты» АҚ	100.0%	100.0%
«Орал «Зенит» зауыты» АҚ	95.4%	95.4%
«С. М. Киров тандығы машина жасау зауыты» АҚ	97.7%	97.7%
«Семей машина жасау зауыты» АҚ	0.0%	99.4%
«Қазтехнологиялар» АҚ	100.0%	100.0%
«Гидроприбор» ҒЗИ» АҚ	90.0%	90.0%
«КИ 811 автожөндеу зауыты» АҚ	100.0%	100.0%
«Қазақстан инжиниринг Research&Development орталығы» ЖШС	100.0%	100.0%
«КазИнж Электроникс» ЖШС	100.0%	100.0%
Бірлескен және қауымдасқан кәсіпорындар		
«Қазақстан авиациялық индустриясы» ЖШС	50.0%	50.0%
«Қазақстан ASELSAN инжиниринг» ЖШС	50.0%	50.0%
«Еврокоптер Қазақстан инжиниринг» ЖШС	50.0%	50.0%
«Каз – СТ Инжиниринг Бастау» ЖШС	49.0%	49.0%
«Индра Қазақстан инжиниринг» ЖШС	49.0%	49.0%

10. Еншілес, бірлескен және қауымдасқан кәсіпорындарға инвестициялар, жалғасы

Инвестицияның бастапқы құнының қозғалысы келесідей:

мың теңге	2022	2021
1 қаңтарға	57,988,188	59,750,421
Берілген қарыздардың дисконты	3,919,264	(879,084)
Шығуы	-	(212,567)
Құнсыздану	-	(670,582)
31 желтоқсанға	61,907,452	57,988,188

2021 жылғы маусымда Компания ашық электрондық сауда-саттықта «Мұнаймаш» АҚ-ның 52.04% акция пакетінің 30% - ын 455,198 мың теңгеге сатты.

11. Берілген қарыздар

Бап айналым қаражатын толықтыруға және сыйақының төмендетілген мөлшерлемелері бойынша инвестициялық жобаларды іске асыруға компанияның еншілес және қауымдасқан кәсіпорындарына берілген қарыздарды, өтелмеген дивидендтерін қамтиды. 2022 жылғы желтоқсанда Компания берілген қарыздар ретінде жіктелген 2024-2030 жылдарға дейін еншілес кәсіпорындардың өтелмеген дивидендтерін төлеудің күтілетін кестесін белгіледі. Көрсетілген қарыздар оларды беру сәтіндегі қарыздардың өділ құнын көрсететін болашақ ақша ағындарының таза келтірілген құнына дейін 19.8% ставка бойынша дисконтталды. Бастапқы тану кезінде тиісті дисконт еншілес, бірлескен және қауымдасқан кәсіпорындарға инвестициялардың құнына жатқызылды.

Күтілетін кредиттік шығындар бойынша берілген қарыздар мен резервтің амортизацияланған құнының қозғалысы былайша берілген:

мың теңге	2022	2021
Номиналды құны		
1 қаңтарға	18,637,238	19,359,673
Берілген қарыздар	234,469	414,069
Есептелген пайыздар	433,905	520,631
Қарыздарды қайтару (алынған дивидендтерді қоса алғанда)	(2,273,822)	(517,025)
Ақшалай емес операциялар	483,462	(1,140,110)
31 желтоқсанға	17,515,252	18,637,238
Бастапқы тану кезіндегі дисконт		
1 қаңтарға	(3,646,708)	(5,003,838)
Дисконт	(3,919,264)	879,084
Дисконт амортизациясы	1,471,687	478,046
31 желтоқсанға	(6,094,285)	(3,646,708)
Күтілетін кредиттік шығындар бойынша резерв		
1 қаңтарға	(2,189,872)	(1,260,770)
Қалпына келтірілді	(407,860)	(929,102)
31 желтоқсанға	(2,597,732)	(2,189,872)
Баланстық құны	8,823,235	12,800,658
Ұзақ мерзімді бөлік	7,251,923	12,800,658
Ағымдағы бөлік	1,571,312	-

12. Берілген аванстар және өзге активтер

мың теңге	2022	2021
Берілген аванстар	11,551,537	5,144,858
Өтелуге тиіс ҚҚС	454,345	887,515
Басқа салықтар бойынша алдын ала төлем	7,621	7,621
Өзге	8,863	7,276
	12,022,366	6,047,270
Активтердің құнсыздануы бойынша резервтер	(1,204,761)	(1,234,228)
	10,817,605	4,813,042

12. Берілген аванстар және өзге активтер, жалғасы

Активтердің құнсыздануы бойынша резервтің өзгеруі былайша берілген:

мың теңге	2022	2021
1 қаңтарға	1,234,228	1,235,391
Есептелген	(29,310)	(537)
Есептен шығарылды	(157)	(626)
31 желтоқсанға	1,204,761	1,234,228

13. Сауда және өзге дебиторлық берешек

мың теңге

	2022	2021
Сауда дебиторлық берешегі	475,456	4,175,929
Басқа да дебиторлық берешек	17,674	16,671
	493,130	4,192,600
Күтілетін кредиттік шығындар бойынша резерв	(137,547)	(594,573)
	355,583	3,598,027

Күтілетін кредиттік шығындар бойынша резервтің өзгеруі былайша берілген:

мың теңге	2022	2021
1 қаңтарға	594,573	146,355
(Қалпына келтірілген) есептелген	(457,026)	448,218
31 желтоқсанға	137,547	594,573

14. Ақша қаражаты және олардың эквиваленттері

мың теңге

	2022	2021
Өтеу мерзімі үш айдан аз банктік депозиттер	15,799,109	18,639,795
Ағымдағы банктік шоттардағы ақша қаражаты	522,462	51,647
	16,321,571	18,691,442

15. Сатуға арналған активтер

Сатуға арналған активтердің қозғалысы келесідей:

мың теңге	2022	2021
1 қаңтарға	132,625	101,202
Негізгі құралдардан аудару	–	31,423
Шығуы	(20,455)	–
31 желтоқсанға	112,170	132,625

2022 жылы шығу сатып алушымен 2017 жылғы 14 желтоқсандағы шартқа және мәміле құнын толық төлеуге сәйкес «ЗИКСТО» АҚ қатысу үлесін беруді қамтиды.

16. Капитал**(а) Акционерлік капитал**

2022 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның жарияланған, шығарылған және толық төленген акционерлік капиталы әрқайсысының номиналдық құны 1,000 теңге болатын 58,323,806 акция (2020: 58,323,806 акция) мөлшеріндегі жай акциялардан тұрды.

2021 жыл ішінде Компания әрқайсысының номиналды құны 1,000 теңге болатын, жалғыз акционер сатып алған 1,204,974 жай акцияны орналастырды. Акциялар шығарылымынан ақшалай түсімдер болған жоқ. Акция үшін ақшалай емес есеп 1,204,974 мың теңге сомасында материалдық құндылықтарды беру жолымен акциялар эмиссиясын төлеуді қамтыды.

(ә) Дивидендтер

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 12 сәуірдегі қаулысына сәйкес Компания 2021-2024 жылдарға арналған дивидендтер төлеуден босатылды (2021: Компания бір акцияға 5.77 теңге есебінен Жалғыз акционерге 324,734 мың теңге мөлшерінде жай акциялар бойынша дивидендтер жариялады.).

17. Қарыздар

мың теңге	Өтеу мерзімі	Пайыздық мөлшерлеме	2021	2020
«Қазақстан Халық банкі» АҚ	2024	0.1-12%	18,808,269	20,336,168
«Самұрық – Қазына» АҚ	2024	4%	4,297,182	4,798,136
Қаржылық емес ұйымдар	2022	0%	–	127,883
			23,105,451	25,262,187
Ұзақ мерзімді бөлік			2,827,247	4,048,878
Ағымдағы бөлік			20,278,204	21,213,309

2021 жылғы 23 тамызда Компания Қазақстан Халық Банкімен және Самұрық-Қазынамен берешекті өтеу тәртібі туралы келісімге қол қойды, ол 2024 жылғы ақпанға дейін берешекті өтеу кестесін белгілейді, оның ішінде 2021 жыл ішінде 5,451,945 мың теңге, 2022 жылы – 20,920,906 мың теңге, 2023 жылы – 1,891,026 мың теңге және 2024 жылы – 2,861,418 мың теңге. Сондай-ақ, 2021 жылғы желтоқсанда компания кредиторлармен 2021 жылғы мерзім бойынша 2022 жылы 2,526,000 мың теңге мөлшерінде төлемді келіскен. 2022 жылғы желтоқсанда Компания 2023 жылы 22,109,648 мың теңге және 2024 жылы 2,863,026 мың теңге сомасында берешекті өтеу кестесін белгілейтін қосымша келісімге қол қойды.

Көйінге қалдырылған табыс-мемлекеттік субсидия

Самұрық-Қазынамен несиелік шарт бойынша алынған сыйақы мөлшерлемесі нарықтық мөлшерлемеден төмен пайданың өсері қаржылық кірістер құрамында мемлекеттік субсидиядан түсетін кірістер ретінде ескерілді (8-ескертуді қараңыз).

Қарыздар қозғалысы

мың теңге	2022	2021
Номиналды құны		
1 қаңтарға	26,659,251	27,833,523
Қарыздар бойынша түсімдер	104,900	–
Негізгі борышты өтеу	(3,587,605)	(2,139,643)
Есептелген пайыздар	1,645,211	1,907,292
Төленген пайыздар	(768,924)	(1,060,985)
Ақшалай емес операциялар	(158,257)	119,064
31 желтоқсанға	23,894,576	26,659,251
Бастапқы тану кезіндегі Дисконт		
1 қаңтарға	(1,397,064)	(200,850)
Дисконт	(449,595)	(1,652,102)
Дисконт амортизациясы	1,057,534	455,888
31 желтоқсанға	(789,125)	(1,397,064)
Баланстық құны	23,105,451	25,262,187

18. Сауда және өзге кредиторлық берешек

мың теңге

	2022	2021
Сауда кредиторлық берешек	4,466,188	8,514,252
Қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелер	163,168	108,766
Өзге	632,579	14,921
Кредиторлық берешек құрамындағы қаржы құралдары	5,261,935	8,637,939
Өзге де салықтар және төлеуге міндетті төлемдер	20,458	8,011
	5,282,393	8,645,950

19. Бағалау міндеттемелері

Бағалау міндеттемелерінің қозғалысы келесідей:

мың теңге

	2022	2021
1 қаңтарға	4,962,620	2,615,783
(Қалпына келтірілді) есептелген, таза	(1,947,011)	2,346,837
31 желтоқсанға	3,015,609	4,962,620

20. Алынған аванстар

Бап сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша жұмыстарды орындауға және дайын өнімді жеткізуге алынған аванстарды қамтиды.

21. Операциялық қызметтен түскен ақшалай қаражаттардың таза түсімімен (шығысымен) салық салынғанға дейінгі шығынды салыстырып тексеру

мың теңге

	Ескертпе	2022	2021
Салық салынғанға дейінгі табыс (шығын)		5,287,229	3,909,816
Түзетулер:			
Құнсызданудан болған залалдарды қалпына келтіру (залал)	6	(78,476)	2,047,365
Қаржылық кірістер, таза	8	(1,737,594)	(1,927,999)
Тозу және амортизация	5	54,213	59,355
Айналымнан тыс активтердің шығуынан түскен кірістер	7	(2,385,520)	(339,826)
Дивидендтер бойынша кірістер		(1,526,956)	(2,863,939)
Бағамдық айырмадан қолданылмаған залал (кіріс)		25,524	(37,520)
Айналымдағы капиталдың өзгеруіне дейінгі операциялық қызмет бойынша ақша қаражаттарының қозғалысы		(361,580)	847,252
(Ұлғайту) тауарлық-материалдық қорлардың азаюы		(18,903)	3,544
(Ұлғайту) берілген және өзге де ағымдағы активтердің аванстарын азайту		(5,975,253)	15,519,569
Сауда дебиторлық берешекті азайту		3,699,470	837,153
(Төмендету) бағалау міндеттемелерінің ұлғаюы		(1,947,011)	2,346,837
(Ұлғайту) алынған аванстардың азаюы		5,507,853	(23,859,658)
Сауда және өзге де кредиторлық берешектің ұлғаюы		(3,198,521)	2,042,327
Операциялық қызметтен пайыздар мен табыс салығын төлеуге дейінгі ақша қаражаты		(2,293,945)	(2,262,976)

Ақшасыз операциялар

Компания келесі ақшалай емес операцияларды жүргізді:

мың теңге

	Ескертпе	2022	2021
Акционерлік капиталға жарналар	16(a)	–	1,204,974
Берілген қарыздар мен кредиторлық берешекті өзара есепке алу	11	483,462	(1,140,110)
Берілген заемдар бойынша бастапқы тану кезіндегі дисконт	11	(3,919,264)	879,084
Шарт бойынша активті және алынған аванстарды өзара есепке алу	3	–	14,255,003
Алынған заемдар бойынша бастапқы тану кезіндегі дисконт	17	(449,595)	(1,652,102)
Алынған және дебиторлық берешектің қарыздарын өзара есепке алу	17	(158,257)	119,064

22. Қаржылық тәуекелдерді басқарудың мақсаттары мен саясаты**(а) Шолу**

Қаржы құралдарын пайдалану Компанияны тәуекелдің мынадай түрлеріне әкеледі:

- несиелік тәуекел;
- өтімділік тәуекелі;
- нарықтық тәуекел.

Компания басшылығы тәуекелдерді басқару жүйесін ұйымдастыру және осы жүйенің жұмысын қадағалау үшін толығымен жауап береді.

Компанияның тәуекелдерді басқару саясаты Компанияға әсері тиетін тәуекелдерді анықтауға және талдауға, қолайлы тәуекелдік шектерін және тиісті бақылау тетіктерін белгілеуге, сондай – ақ тәуекелдерді бақылауға және белгілі бір шектеулерді сақтауға бағытталған. Тәуекелдерді басқару саясаты мен жүйелері нарық жағдайында және Компанияның операциялары өзгеруіне байланысты өзгерістердің қажеттігін анықтау үшін үнемі қайта қаралады.

Компания барлық қызметкерлері өздерінің рөлі мен жауапкершілігін түсінетін тәртіпті және тиімді басқару жүйесін құру үшін оқыту мен басқарудың стандарттары мен рәсімдерін белгілейді.

Компания басшылығы компанияның тәуекелдерді басқару саясаты мен рәсімдеріне сәйкестігін бақылап отырады және Компанияға әсер ететін тәуекелдерге қатысы бар тәуекелдерді басқару жүйесінің сәйкес келетіндігін талдайды.

(ә) Қаржы активтері мен міндеттемелерінің санаттары мен әділ құны**Қаржы активтері мен міндеттемелерінің санаттары**

мың теңге	Ескертпе	2022	2021
Амортизацияланған құнымен бағаланатын қаржылық активтер			
Берілген қарыздар	11	8,823,235	12,800,658
Сауда және өзге дебиторлық берешек	13	355,583	3,598,027
Ақша қаражаты және олардың эквиваленттері	14	16,321,571	18,691,442
		25,500,389	35,090,127
Амортизацияланған құнымен бағаланатын қаржылық міндеттемелер			
Қарыздар	17	(23,105,451)	(25,262,187)
Сауда және өзге кредиторлық берешек	18	(5,261,935)	(8,637,939)
Бағалау міндеттемелері	19	(3,015,609)	(4,962,620)
		(31,382,995)	(38,862,746)

Әділ құны

Қаржы активтері мен міндеттемелерінің әділ құны олардың теңгерімдік құнына тең.

(б) Несиелік тәуекел

Несие тәуекелі – бұл қаржы құралы бойынша сатып алушы немесе контрагенттің келісім – шарттық міндеттемелерін орындауымен болатын Компанияда қаржы шығынының туындау тәуекелі. Бұл тәуекел негізінен Компанияның өзге қаржылық активтер, сауда және басқа да дебиторлық берешекке және ақшалай қаражатқа байланысты.

Қаржы активтерінің теңгерімдік құны несиелік тәуекелге бейімділіктің ең жоғарғы белгісі бола алады. 31 желтоқсандағы несиелік тәуекелге бейімділіктің ең жоғарғы белгісі төмендегідей:

мың теңге	2022	2021
Берілген қарыздар	8,823,235	12,800,658
Сауда және өзге дебиторлық берешек	355,583	3,598,027
Ақша қаражаты	16,321,571	18,691,442
	25,500,389	35,090,127

Берілген қарыздар

Берілген қарыздар еншілес және қауымдасқан компанияның берешегімен берілген. Осындай қарыздарды беру туралы шешім қабылдаған кезде Компания осы қарыздар бойынша жалпы кредиттік тәуекел Компанияның бөлінетін резервтерінен аспайтынына көз жеткізу үшін талдау жүргізеді.

22. Қаржылық тәуекелдерді басқарудың мақсаттары мен саясаты, жалғасы

Компания қарыз беру сәтінде берілген қарыздардың құнсыздануына бағалау резервін құрады, ол күтілетін несиелік шығындар шамасының есептік бағасын білдіреді. 31 желтоқсанға төлем мерзімі бойынша қарыздар:

мың теңге	2022	2021
Мерзімі өткен	17,515,252	18,637,238
Күтілетін шығындар пайызы	50%	31%
Құнсыздану	8,692,017	5,836,580

Сауда және өзге дебиторлық берешек

Компанияның несиелік тәуекелге бейімділігі негізінен әрбір сатып алушының жеке сипаттамаларына байланысты болады. Бұл сауда дебиторлық берешек бөліп төлеу шарты бойынша жұмыс істейтін сатып алушыларға жатады. Компания күмәнді қарыздарды азайту үшін дебиторлық берешекті тұрақты түрде бақылайды.

Компанияның кредиттік тәуекелге ұшырауы толығымен Қазақстандағы сатып алушыларға жатады.

Компанияның кредиттік тәуекелге ұшырауы толығымен Қазақстандағы сатып алушыларға жатады. 2022 жылы Компания кірістерінің 100% (2021: 100%) мемлекеттік қорғаныс тапсырыстарына тиесілі болды. Бұл тапсырыстарға тәуелділік айтарлықтай және олар жоғалған жағдайда мүмкін болатын теріс салдарлар айтарлықтай болуы мүмкін.

Компанияның дебиторлық берешектің құнсыздануына қатысты резервті болжалды несиелік шығындардың көлемін есептік бағалау негізінде құрады. 31 желтоқсандағы пайда болу мерзімі бойынша сауда берешегі:

мың теңге	Болжамды		
	Барлығы	залал пайызы	Құнсыздану
2022			
Мерзімі өтпеген	7,370	0%	–
90 күнге дейін мерзімі өткен	384,691	17%	64,751
270 күннен астам	101,069	72%	72,796
	493,130	28%	137,547
2021			
Мерзімі өтпеген	4,025,843	13%	513,576
91 күннен 180 күнге дейін мерзімі өткен	63,995	13%	8,199
270 күннен астам	102,762	71%	72,798
	4,192,600	14%	594,573

Ақша қаражаты

Ақша қаражаты мен банк депозиттеріне қатысты несиелік тәуекелді Компания басшылығы Компанияның саясатына сәйкес қадағалап, бақылайды. Бос ақша қаражаты Fitch Ratings мынадай кредиттік рейтингтері бар қазақстандық банктерде белгіленген шектерде орналастырылады:

мың теңге	2022	2021
«BBB –» рейтингтері	515,419	15,640,096
«BB+» – тен «BB –» – ке дейінгі рейтингтер	7,268,311	3,050,569
«B+» – тен «B –» – ке дейінгі рейтингтер	8,537,841	777
	16,321,571	18,691,442

Бұл саясат несиелік тәуекелдің шоғырлануын төмендетуге және банктер өздерінің шарттық міндеттемелерін орындамаған кезде ықтимал қаржылық ысыраптарды барынша азайтуға бағытталған. Есепті күндердегі ақша қаражатының құнсыздануына арналған ықтимал резерв елеусіз болды.

(в) Өтімділік тәуекелі

Компания өтімділік тәуекелін болжанған ақшалай қаражат ағындарын қадағалау арқылы басқарады және активтерді бөліп сатып алу арқылы одан әрі қаржыландыру және икемділік арасындағы теңгерімді сақтайды.

22. Қаржылық тәуекелдерді басқарудың мақсаттары мен саясаты, жалғасы**Қаржы міндеттемелерін өтеу мерзімдері**

Төмендегі кестеде есептік күн мен келісімдік өтеу күні кезеңдеріне негізделген өтеу мерзімі бар тиісті топтардағы жиынтық негізде өтелетін Компанияның қаржылық міндеттемелерінің талдауы көрсетілген:

мың теңге	3 айдан кем	3 айдан 12 айға дейін	Бір жылдан бес жылға дейін	Барлығы
2022				
Қарыздар	–	21,443,889	2,863,024	24,306,913
Сауда және өзге кредиторлық берешек	4,629,356	632,579	–	5,261,935
Бағалау міндеттемелері	–	3,015,609	–	3,015,609
	4,629,356	25,092,077	2,863,024	32,584,457
2021				
Қарыздар	629,287	22,817,619	4,880,329	28,327,235
Сауда және өзге кредиторлық берешек	8,623,018	14,920	–	8,637,938
Бағалау міндеттемелері	–	4,962,620	–	4,962,620
	9,252,305	27,795,159	4,880,329	41,927,793

Қарыздар есепті күнге қолданыстағы пайыздық мөлшерлемелер негізінде есептелген күтілетін болашақ пайыздық төлемдерді қамтиды.

(г) Баға тәуекелі

Компания тауарларды (қызметтерді) сатудан кейін бағаның өзгеруіне түзету енгізу арқылы келісімшарттар жасайды, сондықтан нарықтық тәуекелге бейім емес.

(ғ) Пайыздық мөлшерлеме тәуекелі

Компания өзгермелі пайыздық мөлшерлемесі бар қаржы құралдары жоқ және ол пайыздық мөлшерлеме тәуекеліне бейімді емес.

(д) Валюта тәуекелі

Компания өзінің функционалдық валютасынан өзгеше валютада көрсетілген операцияларды жүзеге асыру кезінде валюталық тәуекелге ұшырауы мүмкін.

Компанияның валюталық тәуекелге ұшырауы келесідей болды:

мың теңге	АҚШ доллары	Ресей рублі	Еуро
2022			
Ақша қаражаты және олардың эквиваленттері	–	3,151	–
2021			
Ақша қаражаты және олардың эквиваленттері	31,069	–	–
Сауда және өзге кредиторлық берешек	–	(2,964,294)	(11,707)
	31,069	(2,964,294)	(11,707)

Сезімталдықты талдау

31 желтоқсандағы жағдай бойынша теңге бағамының келесі валюталарға қатысты 10% - ға әлсіреуі салық салудан кейін кірістің төменде көрсетілген сомаға ұлғаюына (азайуына) әкеп соқтырар еді. Бұл талдау барлық басқа айнымалылар өзгеріссіз қалады деп болжайды.

мың теңге	2022	2021
АҚШ доллары	–	2,486
Еуро	–	(937)
Ресей рублі	252	(237,144)

31 желтоқсандағы жағдай бойынша жоғарыда аталған валюталарға қатысты теңге бағамының 10% - ға нығаюы, барлық өзге айнымалылар өзгеріссіз қалған жағдайда, мәні бірдей, бірақ қарама-қарсы әсерге ие болар еді.

22. Қаржылық төуекелдерді басқарудың мақсаттары мен саясаты, жалғасы:

(ө) Капиталды басқару

Капиталды басқаруға қатысты Компанияның негізге мақсаты – Компанияның шаруашылық қызметін қауіпсіздікпен қамтамасыз ету және үздіксіз негізде жүргізу, сондай – ақ, Компания капиталы құнын төмендету арқылы иегерлер мен басқа мүдделі тараптардың табысын өсіру үшін капиталдың оңтайлы құрылымын сақтау. Компанияның жалпы саясаты 2021 жылдан бері өзгермеген.

23. Шартты және өлеуетті міндеттемелер

(а) Қазақстандағы салық салудағы шартты міндеттемелер

Салық заңнамасын түсіндірудегі белгісіздік

Компания өзінің салық міндеттемелеріне байланысты белгісіздікке бейім. Қазақстандағы салық заңнамасы мен салық практикасы үздіксіз жетілдіріліп отырады және сондықтан ретроспективті түрде қолданылуы мүмкін өзгерістер мен түрлі түсіндірулерге бейім.

Компания басшылығының заңнаманы Компанияның мәмілелері мен қызметін түсіндіруі салық органдарын түсіндірмелерімен сәйкес келмеуі мүмкін. Нәтижесінде, мәмілелер мен операциялар тиісті салық органдары тарапынан наразылық тудыруы мүмкін, бұл өз кезегінде Компанияның қаржылық жағдайына және оның қызметінің нәтижелеріне өлеулі теріс өсер етуі ықтималы Компаниядан қосымша салықтар, айыппұлдар мен өсімпұлдарды өндіріп алуға өкелуі мүмкін.

Қосымша салық салу кезеңі

Қазақстандағы салық органдары тиісті салық кезеңінің аяқталуынан кейінгі үш немесе бес жыл ішінде қосымша салықтарды өндіріп алуға құқылы. Салық заңнамасында көзделген жағдайларда бұл мерзім үш жылға ұзартылуы мүмкін.

Ықтимал қосымша салық міндеттемелері

Басшылық Компанияның Қазақстанда қолданыстағы салық заңнамасының талаптарына, сондай – ақ оның қызметіне өсер ететін шарттардың салықтық шарттарына сәйкес келетінін және сондықтан да қосымша салық міндеттемелері туындамайтындығына сенеді. Соған қарамастан, жоғарыда айтылған себептер бойынша, тиісті салық органдарының келісімшарттық ережелер мен салық заңнамасының талаптарын басқаша түсіндіру қаупі сақталады.

Нәтижесінде қосымша салық міндеттемелері туындауы мүмкін. Алайда, жоғарыда сипатталған кез – келген белгісіздік салдарынан ықтимал қосымша салық міндеттемелерін есептеу кезінде, басшылық салықтық міндеттемелердің қаржылық өсерін, сондай – ақ Компанияның төлеуге міндетті айыппұлдар мен өсімпұлдарды бағалауы орынсыз.

(ө) Сақтандыру

Қазақстан Республикасының сақтандыру нарығы даму сатысында, ал басқа елдерде кеңінен таралған көптеген сақтандыру түрлері Қазақстанда өлі де қол жетімді емес. Қолданыстағы сақтандыру өлеулі шығындар болған жағдайда толық өтемді қамтамасыз етпейді.

(б) Сот істері

Өдеттегі қызмет барысында Компанияға қарсы сот істері орын алуы мүмкін. Басшылық осындай әрекеттер мен талаптардан туындайтын түпкілікті жауапкершілік, егер болса, Компанияның қаржылық жағдайына және нәтижелеріне өсер ететін жағымсыз салдарға өкеп соқтырмайды деп санайды. 2022жылдың 31 желтоқсанына Компания қандай да бір өлеулі сот ісін жүргізуінде қатысқан жоқ.

(в) Капитал шығындары бойынша міндеттемелер

Компанияда негізгі құралдарды сатып алуға қатысты күрделі шығындар бойынша өлеулі міндеттемелер жоқ.

24. Байланысты тараптармен жасалған операциялар

Байланысты Тараптар мыналарды қамтиды:

- Негізгі басшылар.
- Еншілес кәсіпорындар.
- Бірлескен және қауымдасқан кәсіпорындар.
- Мемлекеттік органдар мен ұйымдар.

(а) Басшылық сыйақысы

мың теңге

Қызметкерлерге қысқа мерзімді сыйақылар

Лауазымдық орындар саны

Лауазымды тұлғалардың саны

	2022	2021
Қызметкерлерге қысқа мерзімді сыйақылар	145,039	125,254
Лауазымдық орындар саны	9	10
Лауазымды тұлғалардың саны	14	11

Негізгі басшылар алған сыйақылар әкімшілік шығыстардың бір бөлігі ретінде жалақы шығындарына кіреді (6 ескертпені қараңыз).

(ә) Байланысты тараптармен жасалған операциялар

Компания бірлескен және қауымдасқан кәсіпорындармен келесі операциялар және олар бойынша қалдықтар болды:

мың теңге

2022**Операциялар**

Сатып алу

Қалдықтар

Берілген қарыздар және дебиторлық берешек

Күмәнді берешек бойынша резервтер

Қарыздар және кредиторлық береше

2021**Операциялар**

Сатып алу

Қалдықтар

Берілген қарыздар және дебиторлық берешек

Күмәнді берешек бойынша резервтер

Қарыздар және кредиторлық береше

	Еншілес кәсіпорындар.	Қауымдасқан кәсіпорындар
Сатып алу	(38,964)	(2,216,740)
Берілген қарыздар және дебиторлық берешек	14,143,296	1,729,006
Күмәнді берешек бойынша резервтер	(6,862,502)	(221,390)
Қарыздар және кредиторлық береше	(64,135)	(4,393,862)
Сатып алу	(80,617)	(4,278,895)
Берілген қарыздар және дебиторлық берешек	15,882,263	4,790,475
Күмәнді берешек бойынша резервтер	(3,204,564)	(500,220)
Қарыздар және кредиторлық береше	(221,006)	(5,359,737)

(б) Мемлекетпен байланысты ұйымдармен операциялар

Компания тауарларды жеткізуді жүзеге асырды және компанияға айтарлықтай әсер ететін келесі мемлекеттік органдар мен ұйымдардан қаржылық қызметтер алды:

мың теңге

Қазақстан Республикасы Индустрия және инфрақұрылымдық даму министрлігі

Қазақстан Республикасы Төтенше жағдайлар министрлігі

Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігі

	2022	2021
Қазақстан Республикасы Индустрия және инфрақұрылымдық даму министрлігі	2,216,740	5,851,529
Қазақстан Республикасы Төтенше жағдайлар министрлігі	–	29,955,624
Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігі	3,786,785	–

(в) Байланысты тараптармен жасалған операциялардың шарттары

Байланысты тараптармен жасалатын операциялардың бағасының жасалуы операция сипатына қарай тұрақты негізде анықталады.

25. Есеп саясатының негізгі ережелері

Қаржылық есептілікті дайындау кезінде Компания келесі негізгі есеп саясатын дәйекті түрде қолданды:

(a) Шетел валютасындағы операциялар

Шетел валютасындағы операциялар Компанияның функционалдық валютасына осы операцияларды жүргізу күніндегі айырбастау бағамы бойынша аударылады. Есептік күндегі шетел валютасында көрсетілген ақшалай активтер мен міндеттемелер есептік күнде өрекет еткен айырбастау бағамы бойынша функционалдық валютаға аударылады. Шетел валютасында көрсетілген әділ құны бойынша бағаланатын ақшалай емес активтер мен міндеттемелер әділ құн анықталған күні, ал операция жасалған күнгі тарихи құн бойынша бағаланған бағам бойынша функционалдық валютаға ауыстырылады. Операция жасалған күнгі бағам бойынша қайта есептеу, сондай – ақ есептік күндегі бағам бойынша ақша активтері мен міндеттемелерді қайта есептеу кезіндегі айырбастау бағамдары кіріс пен шығыс туралы есепте көрсетіледі.

Жеке қаржылық есептілікті дайындау барысында келесі валюта бағамдары қолданылды:

	2022		2021	
	Жыл соңы	Орта	Жыл соңы	Орта
АҚШ доллары	462.65	460.48	431.67	426.03
Еуро	492.86	484.22	487.79	503.88
Ресей рублі	6.43	6.96	5.77	5.79

(ә) Негізгі құралдар

Мойындау және есеп жүргізу

Жылжымайтын мүлік, ғимараттар мен жабдықтар нысандары жинақталған тозу мен құнсызданудан болған шығындарды шегеруден кейінгі сатып алу құны бойынша көрсетіледі.

Құн құрамына активті сатып алуға тікелей байланысты шығындар кіреді. Шаруашылық тәсілмен жасалған немесе салынған активтердің құнына материалдар мен тікелей жұмыс күшінің құны, активті қолдану мақсатында жұмыс жағдайына келтіруге тікелей байланысты кез – келген басқа шығындар, сонымен қатар, заттарғы демонтаж және жоюға, қолданыстағы алаңды қалпына келтіруге және қарыздар қатысты шығындар мен қарыздар бойынша капиталданған шығындар жатады. Тиісті жабдықтың функционалды ажырамас бөлігі болып табылатын сатып алынатын бағдарламалық жасақтама осы жабдықтың құнына капиталдандырылады.

Егер жылжымайтын мүлік, ғимараттар мен жабдықтардың құрамы өртүрлі пайдалы қызмет мерзімінен тұратын жекелеген құрамдас бөліктерден тұрса, олардың әрқайсысы негізгі құралдардың жекелеген нысаны (маңызды құрамдас бөлігі) ретінде есепке алынады.

Негізгі жылжымайтын мүлік, ғимараттар мен жабдықтардың нысанының шығып қалуы кезіндегі табыс немесе шығынның кез – келген сомасы оның теңгерімдік құнымен шығып қалудағы түсімді салыстыру арқылы анықталады және таза табыстың немесе шығын құрамында «басқа кірістер» немесе «басқа шығындар» жолында таза – негіз ретінде танылады.

Кейінгі шығындар

Жылжымайтын мүлік, ғимараттар мен жабдықтардың бір бөлшегін (елеулі құрамдас бөлігін) ауыстыруға байланысты шығындар, егер Компанияда осы бөлікке байланысты болашақта экономикалық пайдаға ие болу ықтималдылығы жоғары болса және оның құнын сенімді түрде анықтай алса, осы нысанның теңгерімдік құнын ұлғайтады. Ауыстырылған бөлшектің теңгерімдік құны шығынға жазылады. Негізгі құрал – жабдықтарды ағымдағы жөндеуге және күтіп ұстауға жұмсалатын шығындар пайда болған уақытта кіріс пен шығыстарда көрсетіледі.

Тозу

Тозу активтің пайдалы қызмет ету мерзімі ішінде оның қалдық құнына дейінгі біркелкі тәсіл арқылы есептеледі. Жылжымайтын мүлік, ғимараттар мен жабдықтардың болжамды пайдалы қызмет мерзімі:

- ғимараттар мен құрылыстар 6–14 жыл;
- машиналар мен жабдықтар 3–6 жыл;
- өзге 2–4 жыл.

Жылжымайтын мүлік, ғимараттар мен жабдықтардың болжамды пайдалы қызмет мерзімі мен қалдық құны әрбір есептік күнге қайта қаралады.

25. Есеп саясатының негізгі өрежелері, жалғасы**(б) Материалдық емес активтер**

Материалдық емес активтер – бұл, негізінен, Компанияның шектеулі мерзімі бар бағдарламалық жасақтамасы, және жинақталған амортизация мен құнсызданудан болған шығындарды шегергендегі (сатып алу құны және оны мақсатты пайдалану үшін активті дайындауға тікелей байланысты кез – келген шығындарды қамтитын) құн бойынша есептелінеді.

Амортизация

Материалдық емес активтердің пайдалы қызмет мерзімі 2 жылдан 5 жылға дейін. Амортизация барлық пайдалы қызмет мерзімі ішінде біркелкі тәсіл бойынша есептеледі.

(в) Еншілес, бірлескен және қауымдасқан кәсіпорындарға инвестициялар

Еншілес, бірлескен және қауымдасқан кәсіпорындарға инвестициялар құнсызданудан болған шығындарды шегергендегі құны бойынша ескеріледі.

Компания оқиғалар немесе жағдайдың өзгеруі инвестициялардың теңгерімдік құны өтелмейтіндігін айғақтаған сайын құнсызданудың болуына инвестицияларды бағалайды. Құнсыздану белгілері болған кезде Компания өтелетін құнға бағалау жүргізеді. Инвестициялардың теңгерімдік құны олардың өтелетін құнынан асып кеткен жағдайда, Инвестициялар құнсызданды және олардың құны өтеу құнына дейін азайтылды деп есептеледі. Ақша қаражатының болашақ есеп айырысу ағындарының шамасы немесе уақыты, не дисконттау ставкасы кез келген оң өзгерген жағдайда, соның салдарынан компания инвестицияларының әділ құны ұлғаятын болса, бұрын танылған құнсыздануды қалпына келтіру туралы мәселе қаралатын болады.

(г) Құнсыздану

Құнсызданудың бар болуын тексеру үшін ұзақ мерзімді активтердің теңгерімдік құнын талдау оқиғалар немесе жағдаяттардың өзгеруі олардың теңгерімдік құны өтелмейтіндігі туралы ықтималдылықты дәлелдегенде жүргізіледі. Құнсыздану белгілері болған жағдайда активтердің теңгерімдік құны оларды өтейтін құнынан асатынын анықтауға мүмкіндік беретін бағалау жүргізіледі. Мұндай талдау өз алдына ақша түсімдерін әкелетін активтерді санамағанда әрбір активке жеке жүргізіледі. Осындай жағдайда талдау ақша түсімдерін әкелетін бөлімше деңгейінде жүргізіледі.

Егер активтің немесе ақша түсімдерін әкелетін бөлімшенің теңгерімдік құны оны өтейтін құннан асса, активті аз құнымен көрсететін резерв құрылады. Құнсызданудан болған шығындарды (шығындар) қалпына келтіру кіріс пен шығыста танылады.

Өтелетін соманы есептеу

Активтің өтелетін құны сатуға кеткен шығындарды шегере отырып, оны пайдаланудың құндылығының ең үлкен шамасы мен активтің әділ құны ретінде анықталады. Активті пайдалану құндылығын бағалау кезінде болжанған келешектегі ақша ағындары осы активке төн тәуекелдер мен ақшаның уақытша құнын ағымдағы нарықтық бағалауды қамтитын салық салуға дейін дисконттау мөлшерлемесін қолдана отырып, ағымдағы құнына дейін дисконтталады. Өз алдына ақша түсімдерін әкелмейтін активтердің құны ақша түсімін әкелетін бөлімшенің өтелетін құнының құрамында анықталады.

Құнсызданудан болған шығындарды қалпына келтіру

Құнсызданудан болған бұрын танылған шығын өтелетін соманы анықтаудағы бағалауда өзгерістер болса қайта қалпына келтіріледі. Құнсызданудан болған шығын, егер құнсызданудан болған шығын танылмай, активтің теңгерімдік құны тозу немесе амортизацияны шегеру арқылы анықталған теңгерімдік құннан аспайтын деңгейде ғана қалпына келтіріледі.

(ғ) Тауар – материалдық қорлар

Тауар – материалдық қорлар екі шаманың ең аз мөлшері бойынша анықталады: өзіндік құны немесе сатудың таза бағасы. Тауар – материалдық қорлардың өзіндік құны орташа өлшемделген тәсіл бойынша анықталады және оның құрамына тауар – материалдық қорларды сатып алу, шығару немесе қайта өңдеу шығындары, сондай – ақ, қорды қазіргі орнына жеткізу және тиісті жай – күйді қамтамасыз ету шығындары кіреді. Сатудың таза бағасы қорларды өндіруді аяқтау мен сатуға кеткен шығындар шегеріліп, мекеменің әдеттегі қызметі кезінде тауар – материалдық қорларды сатудың болжанған (есептік) бағасы болып табылады.

25. Есеп саясатының негізгі ережелері, жалғасы

(д) Дебиторлық берешек

Дебиторлық берешек күтілетін несиелік шығындарды шегергендегі шот сомасы бойынша танылады және әдетте пайыздарды қамтымайды. Күтілетін кредиттік шығындар, егер осы соманы өтеу мүмкін болса, бағалау резервінің шотында танылады. Олай болмаған жағдайда дебиторлық берешектің баланстық құны есептен шығарылады.

Дебиторлық берешекке қатысты есеп саясаты «қаржы құралдары» бөлімінде қаралады.

(е) Ақша қаражаты және олардың эквиваленттері

Ақша қаражатына банктердегі талап бойынша қол жетімді және құн өзгеруінің елеусіз тәуекеліне ұшыраған ақша қаражаты және кассадағы қолма – қол ақша кіреді.

(ж) Қарыздар

Қарыздар бастапқыда алуға тікелей жатқызылатын мөміле бойынша шығындарды шегере отырып, алынған қаражаттың өділ құны бойынша танылады. Бастапқы танудан кейін қарыздар тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, амортизацияланған құн бойынша бағаланады.

(з) Провизиялар

Провизиялар егер компанияның өткен оқиғаның нәтижесінде заңды немесе сындарлы міндеттемесі болған және осы міндеттемені өтеу үшін экономикалық ресурстардың жылыстауы талап етілетін, сондай – ақ оның ақылға қонымды құндық бағасы жасалуы мүмкін болатын жағдайда танылады. Егер ақшаның уақытша құнының әсері елеулі болып табылса, провизиялар ақшаның уақытша құнының ағымдағы нарықтық бағалауларын және орынды жерде осы міндеттемеге тән тәуекелдерді көрсететін салық салуға дейінгі ставка бойынша ақша қаражатының күтілетін болашақ ағындарын дисконттау арқылы есептеледі.

Егер дисконттау пайдаланылған жағдайда, уақыт өткеннен кейін провизиялар сомасының ұлғаюы қаржыландыру бойынша шығыстар ретінде танылады. Уақыт өте келе дисконтталған провизия ағымдағы нарықтық бағалар мен осы міндеттемеге тән тәуекелдерді көрсететін дисконттау мөлшерлемелерін негізге ала отырып, ағымдағы құнның өзгеру сомасына ұлғаяды (азаяды). Провизияны құру сәтінде тиісті актив, егер оны пайдаланудан болашақ экономикалық пайда күтілетін жағдайда капиталдандырылады және өндірістік әдіс бойынша амортизацияланады.

Өзгелері

Басқа провизиялар компанияның заңды немесе конструктивті міндеттемесі болған кезде құрылады, оған байланысты ақылға қонымды шығындар жасалуы мүмкін ресурстардың кету ықтималдығы бар.

(и) Зейнеткерлік міндеттемелер

Компанияда жұмыс берушіден және қызметкерден жалақыдан белгіленген сыйақы мөлшерлемесі бойынша есептелген ағымдағы шегерімдерді талап ететін Қазақстан Республикасының мемлекеттік зейнетақы жүйесіне қатысудан басқа, қосымша зейнетақы жоспарлары жоқ.

(к) Табыстар

Тауарларды сату немесе қызмет көрсету («активтер») келісім – шартына отырғанда, Компания сатып алушымен отырған шарт бойынша уәделенген активті бағалайды, және өзге болған активті немесе біркелкі болған және сатып алушыға біркелкі үлгіде берілетін бірқатар өзге активтерді сатып алушыға беретін әр уәдені орындайтын талап ретінде анықтайды.

Қызмет көрсетуден түсім

Қызмет көрсетуден түсім қызмет көрсетілген кезеңде көрсетіледі. Бағасы белгіленген келісімшарттар бойынша түсім іс жүзінде көрсетілген қызметтердің кезеңінде негізгі келісілген қызмет көлемі бойынша және аяқталған пайыз негізінде анықталады.

Егер келісімшарт бірнеше атқару міндеттерінен тұрса, сату бағасы әрқайсысына жеке баға ретінде үлестіріледі.

Егер бақыланатын жеке бағалар болмаса, сату бағасы болжамды шығындар мен маржа негізінде үлестіріледі. Егер келісім жабдықтауды қосатын болса, жабдықтаудан түскен кіріс сол жабдықты жеткізгенде, сатып алушыға меншік құқығы өтіп, оны қабылдаған уақытта көрсетіледі.

Жағдай өзгерген кезде кірістер, шығыстар және аяқталу пайызы қайта қаралады. Түсімнің әр көбеюі мен азаюы бағалаудың өзгеруінен болған кірістер мен шығыстар есебінде басшылыққа жағдай белгілі болған кезеңде көрсетілуі керек.

25. Есеп саясатының негізгі ережелері, жалғасы

Егер келісімшарт бағасы белгіленген болса, сатып алушы төлем төлеу кестесіне сәйкес төлемдерді жүргізеді. Егер көрсетілген қызметтердің құны төлемдерден артық болса, келісімшарт активі көрсетіледі. Егер төлемдер көрсетілген қызметтер құнынан артық болса, келісімшарт міндеті көрсетіледі.

Қаржыландыру компоненті

Компанияда тауар сату/қызмет көрсету және төлеу кезеңдері бір жылдан асатын келісімшарттары жоқ. Соның салдарынан сату құны ақшаның уақытша құнына түзетілмейді.

(к) Қарыз бойынша шығындар

Сатып алу, құрылыс немесе активті өндіру, пайдалануға беруге тікелей қатысты немесе оларды сату біраз уақыттан кейін орын алатын кезде, қарыз бойынша шығындар осы активтің құнына қосу арқылы капиталданады. Барлық өзге қарыз бойынша шығындар табыс пен шығын құрамында танылады.

(л) Табыс салығына байланысты шығындар

Табыс салығы бойынша шығындар ағымдағы табыс салығы мен кейінге қалдырылған салықты қамтиды. Табыс салығы бойынша шығындар капиталда танылған операцияларға жататын бөлікті қоспағанда, кірістер мен шығыстарда танылады, бұл жағдайда ол сондай – ақ капиталда танылады.

Ағымдағы табыс салығы – салық салынатын пайдаға қатысты төленетін салық сомасы, сондай – ақ өткен жылдардағы табыс салығын төлеу бойынша міндеттеме сомасына барлық түзетулер.

Кейінге қалдырылған салық қаржы есептемесі мен салық салу мақсаттары үшін пайдаланылған сомалар бойынша активтер мен міндеттемелердің теңгерімдік құны арасындағы уақытша айырмашылықтарды анықтау арқылы баланстық әдіспен анықталады.

Кейінге қалдырылған салық активтері мен міндеттемелері, бухгалтерлік теңгерім күніне күшінге енген немесе нақты күшіне енген салық салу (және салық заңнамасының) мөлшерлемесі негізінде активті сату немесе міндеттемелерді өтеу мерзіміне қолданылатыны күтілсе, салық салу мөлшерлемесі бойынша бағаланады.

Кейінге қалдырылған салық активі осы актив сомасына азайтыла алатын салық салынатын табысты болашақта алу ықтимал болса, сол мөлшерде ғана танылады. Кейінге қалдырылған активтердің сомасы тиісті салық жеңілдігін қолдану мүмкін болмаған жағдайда, сол көлемге азаяды.

Кейінге қалдырылған салық активтері мен міндеттемелері, егер ағымдағы салық міндеттемелері есебіне ағымдағы салық активтерін алу заңды түрде бекітілген болса және егер кейінге қалдырылған салықтар бір салық нысанына және салық органына жатса, есепке алынады.

(м) Қаржы құралдары

Компания қаржы активтері мен міндеттемелерді қаржы жағдайы туралы есепте ол құрал бойынша Келісімнің тарабы болған кезде таниды.

Қаржылық активтер

Бастапқы тану және бағалау

ҚЕХС 9-ның қолданылу саласында тұрған қаржы активтері тиісінше кірістер немесе залалдар арқылы әділ құн бойынша бағаланатын немесе өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша бағаланатын амортизацияланатын құн бойынша ескерілетін қаржы активтері ретінде жіктеледі. Компания қаржы активтерін қаржылық активтерді басқарудың бизнес-моделіне және ақша ағындарының шарттық міндеттемелеріне байланысты бастапқы тану кезінде жіктейді.

Егер ақша ағындары борыштың негізгі сомасының өтелмеген бөлігіне «тек қана борыштың және проценттердің негізгі сомасының есебіне төлемдер» болып табылса, қаржы активі амортизацияланатын құн бойынша немесе басқа жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша жіктеледі және бағаланады. Ақша ағындары «ақша ағындары» өлшеміне сай келмейтін қаржы активтері пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатын активтер ретінде жіктеледі.

Бастапқы тану кезінде қаржы активтері алынған сыйақы болып табылатын әділ құн бойынша, оған қоса мәміле бойынша олармен тікелей байланысты шығындар бойынша бағаланады. Бастапқы тану кезіндегі кез келген кірістер немесе шығындар кірістер мен шығыстар туралы есепте танылады.

25. Есеп саясатының негізгі ережелері, жалғасы**Кейінгі бағалау**

Амортизацияланатын құны бойынша жіктелген қаржы активтері тиімді пайыздық ставка әдісін (бұдан әрі – «ЭӨЖ») пайдалана отырып ескеріледі. Амортизацияланатын құн дисконттарды немесе сыйақыларды, сондай-ақ сатып алу кезіндегі комиссияларды ескере отырып есептеледі. Номиналды және амортизацияланатын құн арасындағы айырманың амортизациясы кірістер мен шығыстар туралы есепте қаржылық кірістер құрамында танылады.

Пайда немесе шығын арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржы активтері әділ құн бойынша қаржылық жағдай туралы есепте ескеріледі, ал олардың әділ құнының таза өзгерістері кірістер мен шығыстар туралы есепте танылады.

Тануды тоқтату

Қаржы активін тануды тоқтату Компания осы активті қамтитын шарт бойынша құқықтарды бақылауды жоғалтқан кезде жүзеге асырылады. Бұл құқықтар орындалған, мерзімі өткен немесе берілген кезде болады.

Қаржы активтерінің құнсыздануы

Компания амортизацияланатын құны бойынша бағаланатын қаржы активтерінен туындауы мүмкін күтілетін кредиттік шығындарды бағалайды. Бұл бағалау нәтижесінде контрагент келісімшарттық міндеттемелерге сәйкес соманы төлей алмайтын оқиғалардың туындау ықтималдығын қамтиды.

Күтілетін кредиттік шығындар амортизацияланатын құн бойынша ескерілетін қаржы активтерінің мерзімі ішіндегі ықтимал оқиғалар үшін есептеледі. Дебиторлық берешек амортизацияланатын құн бойынша ескерілмеген және бастапқы танылған сәттен бастап осы қаржы активінің кредиттік тәуекелінде елеулі өзгерістер болмаған жағдайларда, күтілетін кредиттік шығындар есепті күннің 12 айы ішінде мүмкін болатын оқиғалар үшін есептеледі.

Қаржылық міндеттемелер**Бастапқы тану және бағалау**

ҚЕХС 9-ның қолданылу саласындағы қаржылық міндеттемелер тиісінше кірістер немесе залалдар арқылы әділ құн бойынша бағаланатын және амортизацияланатын құн бойынша бағаланатын қаржылық міндеттемелер ретінде жіктеледі. Компания өзінің қаржылық міндеттемелерін бастапқы тану кезінде жіктеуді айқындайды.

Барлық қаржылық міндеттемелер бастапқыда төленген сыйақы болып табылатын әділ құн бойынша танылады. Амортизацияланатын құн бойынша бағаланатын қаржылық міндеттемелер мәміле бойынша олармен тікелей байланысты шығындарды қамтиды.

Кейінгі бағалау

Сауда және өзге де кредиторлық берешек ЭПС әдісін пайдалана отырып, амортизацияланатын құн бойынша бағаланады. Амортизацияланатын құн дисконттарды немесе сыйақыларды, сондай-ақ сатып алу кезіндегі комиссияларды ескере отырып есептеледі. Номиналды және амортизацияланатын құн арасындағы айырманың амортизациясы қаржылық шығыстар құрамында кірістер мен шығыстар туралы есепте танылады.

Кірістер немесе шығындар арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржылық міндеттемелер әділ құн бойынша қаржылық жағдай туралы есепте ескеріледі, ал олардың әділ құнының таза өзгерістері кірістер мен шығыстар туралы есепте танылады.

Тануды тоқтату

Егер міндеттеме өтелсе, күші жойылса немесе оның қолданылу мерзімі өтіп кетсе, қаржылық міндеттемені тану тоқтатылады. Егер қолда бар қаржылық міндеттеме айтарлықтай өзгеше шарттардағы басқа міндеттеменен ауыстырылса немесе қолда бар міндеттеменің шарттары айтарлықтай өзгерсе, мұндай ауыстыру немесе өзгерістер бастапқы міндеттемені тануды тоқтату және жаңа міндеттемені тануды бастау ретінде ескеріледі, ал олардың баланстық құнындағы айырма кірістер мен шығыстар туралы есепте танылады.

Қаржы құралдарын өзара есепке алу

Қаржылық активтер мен қаржылық міндеттемелер өзара есепке алынуға, ал таза-сома танылған сомаларды өзара есепке алуға жүзеге асырылатын заңды құқығы, сондай-ақ таза-негізде есеп айырысу жүргізу не активтерді сату және міндеттемелерді бір мезгілде өтеу ниеті болған кезде ғана қаржылық жағдай туралы есепте ұсынылуға жатады.

25. Есеп саясатының негізгі ережелері, жалғасы

Қаржы құралдарының әділ құны

Әрбір есепті күнге белсенді нарықта саудаланатын қаржы құралдарының әділ құны транзакциялық шығыстарға түзетулерсіз белгіленген бағалар негізінде айқындалады. Белсенді нарықта сатылмайтын қаржы активтерінің әділ құны бағалаудың қолайлы әдістерін пайдалана отырып айқындалады. Мұндай әдістерге соңғы нарықтық транзакцияларды пайдалану, ұқсас құралдың ағымдағы әділ құны, дисконтталған ақша ағындары және басқа бағалау әдістері кіруі мүмкін.

Тану

Компания қаржы активтері мен міндеттемелерін осы құрал бойынша шарттың тарабы болған жағдайда ғана қаржылық жағдай туралы есепте таниды.

Қаржылық активтер мен міндеттемелердің өзара есебі қаржылық жағдай бойынша есептегі жиында көрсетілгендей, танылған сомаларды өзара есептеу заңды бекітілген құқығы бар және таза табыс/шығыс тәсілі бойынша немесе бір уақытта міндеттемелерді өтеп, активті сату ниеті бар жағдайда жүзеге асырылады.

Бағалау

Қаржы активтерін және міндеттемелерін бастапқы тану кезінде олар төленген немесе тартылған өтемақы ретіндегі, сондай – ақ мәміле бойынша тікелей шығындарды қоса алғанда, әділ құны бойынша бағаланады. Бастапқы тану кезінде табыс немесе шығын, бастапқы тану кезінде тікелей капиталда танылған иеленушілерге (иеленушілерден алынған) қарызды, табыс пен шығынды есепке алмағанда, кірістер мен шығыстарда танылады. Бастапқы танудан кейін, иеленушілерге берілген қарыздар тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін қолдана отырып амортизация құны бойынша бағаланады.

Бағаланған әділ құнды анықтау кезінде инвестицияларды мәміле жасалған күнгі нарықтық бағамдары бойынша бағалайды. Белсенді нарыққа салынған инвестициялардың бағалары болмаған кезде, олардың әділ құны ұқсас сауда – саттық құралдарының нарықтық бағаларын пайдалана отырып анықталады.

Тануды тоқтату

Қаржылық активті тануды тоқтату, егер Компания активке қатысты шарттық құқықтарды бақылауды жоғалтса, тоқтатылады. Бұл жағдай құқықтар іске асырылған, берілетін немесе күшін жойған кезде орын алады. Қаржылық міндеттемелерді тану оны өтеген жағдайда тоқтатылады.

Қаржы активтерінің құнсыздануы

Компания қаржы активі бойынша амортизацияланған құнмен бағаланатын болжалды несиелік шығындардың бағаланған резервін 12 айлық болжалды несиелік шығындарға тең сома мөлшерінде таниды. Саудалық дебиторлық берешек бойынша Компания шығындардың бағаланған резервін барлық мерзім ішіндегі болжалды несиелік шығындарға тең сома мөлшерінде бағалайды. Әрбір есептік күнде Компания қаржы құралы бойынша шығындардың бағаланған резервін егер осы қаржы құралы бойынша несиелік төуекел бастапқы танудан кейін өскен болса, барлық мерзім ішіндегі болжалды несиелік шығындарға тең сома мөлшерінде бағалайды.

26. Есептік кезеңнен кейінгі оқиғалар

Жаңа қарыз алу

2023 жылғы наурызда Компания «Еуразиялық банк» АҚ-дан 2028 жылғы наурызға дейінгі мерзімге жылдық 1.5% мөлшерлеме бойынша 5,000,000 мың теңге сомасына қарыз алды. Қаражат толығымен «Қазақстан Халық банкі» АҚ алдындағы борышты өтеуге бағытталды.

Еншілес және өзге де ұйымдардың акцияларын сату

Компания электрондық сауда саттық нәтижелері бойынша еншілес және өзге ұйымдардың акцияларын сату бойынша мынадай мәмілелер жасасты:

- 2023 жылғы мамырда «Тыныс» АҚ-ның 5,004,188 мың теңгеге 100% акциясы, оның 1,501,256 мың теңгесі 2023 жылғы мамырда алынған, қалған сома 2025 жылғы сәуірге дейінгі мерзім ішінде өтелуге жатады;
- 2023 жылғы мамырда 23.6% «Мұнаймаш» АҚ акцияларының қалдығы 232,081 мың теңгеге, қаржылық есептілікті шығару күніне сатып алушы толық құнын төлеген;
- 2023 жылғы маусымда өткізілген сауда-саттық қорытындысы бойынша «ҚИ 811 автожөндеу зауыты» АҚ-ның 288,600 мың теңгеге 100% акциясын сатып алушы анықталды, активтің толық құнын төлеу 2023 жылғы желтоқсанға дейін өтелуге жатады.

26. Есеп саясатының негізгі ережелері, жалғасы

Қарыздарды ұзарту

2023 жылғы наурызда Компания негізгі қарыз берушілерге жоспарлы төлемдерді 2024 жылғы ақпанға ауыстыру туралы өтінішпен жүгінді. Нәтижесінде 2023 жылғы маусымда «Қазақстан Халық банкі» АҚ және «Самұрық – Қазына» АҚ қарыздары бойынша толық өтеу мерзімі-2024 жылғы 1 ақпанды сақтай отырып, қайта құрылымдауды жүргізу жоспарлануда.

Қатысу үлесін беру және алу

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2022 жылғы 16 тамыздағы № 561 қаулысына, Қазақстан Республикасы Мемлекеттік мүлік және жекешелендіру комитетінің 2023 жылғы 29 мамырдағы №424 бұйрығына сәйкес, «Авиациялық оқу орталығы» ЖШС-нің 100% мемлекеттік қатысу үлесі әрқайсысы номиналды құны 1,000 теңге болатын 330,813 дана мөлшерінде Компания акцияларының эмиссиясын төлеуге берілді.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 23 ақпандағы №159 қаулысына, Қазақстан Республикасы Мемлекеттік мүлік және жекешелендіру комитетінің 2023 жылғы 7 наурыздағы №236 бұйрығына сәйкес, Компанияның еншілес кәсіпорны «Қазтехнологиялар» АҚ-ға тиесілі «Steel manufacturing» ЖШС-нің 100% қатысу үлесі кейіннен Компанияға акциялар эмиссиясын төлеу арқылы мемлекеттік меншікке өтеусіз берілді.

Есепті күннен кейін басқа маңызды оқиғалар болған жоқ.